

Horrendum fremuit princeps, et filia dulcis
 More suo profugum suscepit Gallia Patrem.
 Si licuisset ei (pro certo crede,) sub ipso
 Virtus, et pietas, et honestas cresceret omnis;
 Et pax Ecclesiae toto floreret in orbe.
 Nam rapuit mors atra virum, cum pontificatus
 Vix ageret primum pastor venerabilis annum.
 Bina dies jam restabat, cum Cluniacensi
 Dormiit in proprio Romani juris asylo.
 Hic igitur positus dilectos inter alumnos,
 Cum Patribus sanctis requiescit; et optat ut orbis
 Conditor, et iudex veniat quandoque potenter,
 Et cineres lapsos in pristina membra reformet.
 Felix inde nimis semper Cluniace manebis,
 Quod Pater orbis apostolicusque, summusque sa-
 [cerdos

A Ecclesiae, matrisque tuae specialis, apud te
 Transiit ad superos, in te requiescit humatus.
 Nec minus hic etiam felicem credimus illum,
 Cui dedit ipse pius magno pro munere Christus,
 Ut monachi monachum, Patrem quoque pignora
 [chara
 Jugiter aspicerent, lacrymisque rigando sepul-
 [crum,
 Sacris in precibus specialem semper haberent.

Epitaphium Adefonsi episcopi.

Urbs est Hispanae regionis, quam Salamancam
 Indigenae dicunt, hanc ordine pontificali
 Rexit Adefonsus, tumulo praesente sepultus
 Qui de concilio Remensi dum remearet,
 Hic finem fecit pariter vitaeque viaeque.

EJUSDEM PETRI EPISTOLA

AD DOMNUM PETRUM ABBATEM CLUNIACENSEM.

Reverentissimo domino ac dulcissimo Patri suo
 PETRO sanctae Cluniacensis Ecclesiae abbati, PETRUS
 Pictaviensis peccator et infirmus monachus, quid-
 quid optimo Patri devotissimus filius.

Vidi, Pater charissime, inspexique libellum stu-
 diosius, qui vix aliquo temporis intervallo de manu
 mea recedens, quanto frequentius legitur, tanto
 amplius legentis animum trahit: quanto subtilius
 discutitur, tanto dulcius sapit. Et, o scriptura, om-
 nifaria laude dignissima! quae, ut Flaccus ille
 ait:

Judicis argutum nusquam formidat acumen

(HORAT. *De art poet.*, vers. 564),

fons sapientiae, fons eloquentiae, fons eruditionis, om-
 nes ingeniorum nostrorum lucernulas subito coru-
 scantis eloquii fulgore reverberasti. Ego certe me
 hactenus aliquid scire putabam. Jam vero, vir diser-
 tissime, non solum mei similes, verum etiam omnes
 nostri temporis, qui vel valent, vel se aliquid valere pu-
 tant in litteris, in vestri comparatione quid sumus?
 Vere ego cum vestra lucidissima, sapientissima, et
 argutissima dicta respicio, ac deinde ad mea
 inepta, puerilia et insulsa recurro valde quod me
 aliquid unquam scire putaverim, erubesco. Et qui-
 dem noveram jam diu est, universis Galliae nostrae
 philosophis, his maxime temporibus, quibus ad
 occasum cuncta ruunt, sed et ipsa studia, vestri
 acumen ingenii praeminere. Verum ex quo praefa-
 tum codicem vidi, non modo istis, quia parum
 est, vestram excellentiam praefero, sed et quibus-
 que anteriorum temporum perfectissimis eam com-
 parare non dubito. Ita quippe omnium liberalium
 disciplinarum scientiam vos assecutum videmus, ut
 nisi ab illo, per quem dona scientiae unicuique dis-
 tribuuntur, cor vestrum occulta inspiratione jugi-

ter illustrari sciremus, hominem pene adhuc pri-
 maeum, et (quod mirabilius est) nostri saeculi aetate
 quo funditus intermissa et emortua cernimus stu-
 dia litterarum, tanta comprehendere potuisse, ul-
 tra quam credi valeat, miraremur. Nam, ut de divi-
 nis litteris taceam, quas utrumque Testamentum
 memoriter retinendo, in promptu semper habetis,
 quis unquam Plato subtilius, quis Aristoteles argu-
 mentosius, quis Cicero pulchrius aut copiosius ali-
 quando quidquam disseruit? Quis grammaticus ins-
 tructior, quis rhetoricus ornatior, quis dialecticus
 fortior, quis arithmeticus numerosior, quis geome-
 tric regularior, quis musicus cantilenosior, quis
 astronomicus perspicacior existit? Sed et si de
 sanctis Patribus aliquid dicere audeamus, vos ab
 unoquoque quatuor fluminum paradisi, quae post
 sanctos evangelistas totum orbem irrigant, aliquid
 simile reportatis, quia cum Hieronymo velox, cum
 Augustino profusus, cum Ambrosio profundus, cum
 Gregorio clarus inceditis. Expergiscimini ergo, vir
 eloquentissime, et fidelibus conservis doctrinae ci-
 baria, quibus certe cunctis decessoribus vestris
 plenius abundatis, non solum loquendo, sed etiam
 scribendo, erogare studete. Ita quippe non nobis
 solummodo, verum quibusque remotissimis nec
 praesentibus tantum, sed et futuri temporis Chri-
 stianis multum prodesse valebitis, si more Patrum
 vestrorum, prout vobis Spiritus divinus suggeste-
 rit, in sermonibus in epistolis, diversisque tracta-
 tibus, tam praecleari monumenta ingenii postero-
 rum memoriae relinquatis. Ad hoc enim sublimi
 Ecclesiae suae specula sanctitatem vestram provi-
 dentia superna constituit, quatenus per viam Sion
 ad aeternae Jerusalem gaudia festinantes, ab infe-
 stantium Babyloniorum incursionibus defendatis,

omnesque viatores erraticos, ad viæ regiæ semitam, tota die et nocte non tacendo, reducere valeatis. Date igitur operam, o magnum nostri sæculi decus, o clarum sidus mundo divinitus ortum, ne creditus vobis thesaurus inutiliter lateat, sed magis magisque nummulariis erogatus, perque vestram industriam centuplicatus, nobis et vobis sublimem immortalitatis gradum acquirat. Scio me valde temerarium esse, quia taliter exhortari vos audeo, sed ignoscat mihi serenissimâ pietas, de qua multum præsumo. Nam quia Pater amantissime, jactantiam omni studio declinatis, non mediocriter timeo, ne forte quasi sub hac intentione nimium latere velitis. Providendum est, vir discretissime, ne dum laudari ab hominibus nimium fugitis, ea quibus a bono patre familias fidelis ille servus evangelicus plurimum laudari merebitur (*Matth. xxv*). omittatis. Considerate, obsecro, quia sancti Patres nostri hujusmodi occasiones inveniendâ nihil olim scripsissent, sed quamlibet bonam vitam inertî silentio transegissent, procul dubio nec tantos Deo populos acquisissent, nec apud nos modo tam celebrem, dulcemque memoriam habuissent. Scribendo autem, et Deo placere meruerunt per duplicem fructum sanctæ prædicationis, et cunctis post se venientibus exemplum præbuerunt piæ imitationis. Inde est quod tantum sui amorem fidelium cordibus impresserunt, dum in eis Deus loquens attenditur, et doctrina sancti Spiritus honoratur. Fit autem divina gratia mirabiliter operante, ut dum charitatem Dei legentium vel audientium mentibus accendunt, ipsi etiam apud fideles Dei causa amoris ejus amabiles et desiderantissimi existant: quodque pia jucunditate admirari possu-

mus, jampridem mortui in suis sermonibus vivant: et cum corporaliter non videantur, spiritualiter quotidie præsentiam suam nobis exhibeant. Verum quid facio ego, majestati vestræ talia persuadendo, et quasi rem difficilem vel alienam a personæ vestræ officio, verborum superfluitatibus extollendo cum scribendi studium speciali prærogativa Clunienses abbates a temporibus antiquis obtineant? Nec certe sola autoritate compelluntur ut scribant; sed et si non fecerint, sicut degeneres, multumque patriæ formæ dissimiles, necesse est erubescant. De quorum Patribus gloriosissimis solus ille pro exemplo nobis sufficiat, qui et prima civitatis nostræ fundamenta locavit, primusque tantæ reipublicæ princeps, primus tanti cœnobii Pater, primus tantorum in Christo filiorum genitor et nutritor esse promeruit. Odonem dico beatissimum, vitæ sanctitate præcipuum, doctrina et miraculis gloriosum. Qui quoniam non solum apud nos sed et per omnes pene Latinitatis ecclesias, maxime ob istiusmodi studia celeberrimus esse dignoscitur cunctis successoribus suis hujus officii gratiam jure hæreditario transmisisse suoque principio quasi dedicasse videtur. Quod si quosdam eorum nihil penitus scripsisse objicatis, excusatur Heimardus cum utroque Hugone: quibus videlicet illa eruditionis perfectio defuit. Excusatur Maiolus, quia fortassis ad hoc vacuum tempus non habuit. Vos autem quam excusationem affertis, qui, si istis comparemini, solus inter eos linguam habetis? Orante pro me beatitudinem vestram Deus misericors et omnipotens hic et in æternum custodiat, domine sancte; meritoque venerabilis et dilectissime Pater.

PETRI VENERABILIS ⁽¹⁾

EPISTOLARUM LIBRI SEX ⁽²⁾.

(Biblioth. Clun., 621.)

LIBER PRIMUS.

EPISTOLA PRIMA.

Summo Ecclesiæ Dei Pastori, et nostro speciali Patri domino papæ INNOCENTIO (3), frater PETRUS,

ANDRÆ CHESNII NOTÆ.

(1) *Petri Venerabilis*. Petrus hic Arvernus natione, sed qua de familia creatus non liquet. Mona-

(2) *Epistolarum libri sex*. Harum epistolarum seriem ac dispositionem ordini suo genuino restitui-

(3) *Domino papæ Innocentio*. Hujus nominis secundo, qui electus est anno 1130 et ad quem sæpius alias scribit libris, I, II, III et IV.

D *humilis Cluniacensium abbas, devotissimæ humilitatis obsequium.*

Dominus Burdegalensis archiepiscopus (4) inter

chus enim Pictaviensis, Petrus et ipse nomine, cuius opuscula quædam exstant in hac bibliotheca, patrem

mus juxta fidem et testimonium Chronici Cluniacensis. Opera omnia Petri Venerabilis in epistolas, sermones

(4) *Dominus Burdegalensis archiepiscopus*, Gaufridus, ad quem ep. 12, lib. IV, ubi plura de eo.